

мер суммы его зависит заготовленного валого количества древесины, с учётом древесной породы. Взнос по пользованию лесом равен 60% взноса по сохранению лесов и служит только для лишения сверхприбылей. Разрешение эвентуально неоткрытых вопросов — ведомственная задача.

Halász A.: DIE WICHTIGSTEN ELEMENTE DES NEUEN ÖKONOMISCHEN SYSTEMS IN DEN STAATLICHEN FORSTWIRTSCHAFTSBETRIEBEN.

Die wichtigste Voraussetzung der Einführung des neuen ökonomischen Systems war die Durchführung der Preisreform. Es musste ein Preissystem entwickelt werden, in dem die Preise die tatsächlichen gesellschaftlichen Aufwände spiegeln und in dem die Voraussetzungen der rentablen Bewirtschaftung geschaffen werden, dem Markt eine gebührende Rolle zugewiesen wird und in dem zwischen dem in- und ausländischen Markt unmittelbare Beziehungen zustande kommen. Die folgende Aufgabe war die Entwicklung eines eigenartigen Einkommenregelungssystems für die Staatliche Forstwirtschaftsbetriebe. Es wurde dabei dem Grundsatz gefolgt, dass bei den Betrieben aus den neuen Preisen kein Mehreinkommen entstehen darf. Das Mehreinkommen wird durch je einem Beitrag für Walderhaltung und Forstbenutzung entzogen. Der erste Beitrag ist für die Deckung der Walderneuerungs- und Walderhaltungskosten bestimmt und wird nach dem Bruttoeinschlag nach Baumarten differenziert festgestellt. Der Beitrag für Forstbenutzung beträgt einheitlich 60% des ersten und dient ausschliesslich der Einkommenentziehung. Die Lösung der eventuellen offenen Fragen ist eine behördliche Aufgabe.

Az erdőgazdasági fatermékek árrendszere

KAISER TIBOR

Az 1968. évi árrendezést megelőző vita fő kérdése volt, hogy a szocializmus építésében, ártermelés körülményei között és sajátos gazdasági adottságaink mellett, amikor a nemzeti jövedelem ismert magas százalékában a külkereskedelemben realizálódik, milyen ártípust helyes alkalmazni.

A vita megállapítása szerint — annak figyelembevételével, hogy tiszta ártípus sehol sem alakul, illetve alakítható ki — az eddigi árrendszer érték-típusú volt, miután a társadalmi tisztajövedelem képzésében a termelésben lekötött eszközök nem vettek részt. (A politikai gazdaságtan $c + v + m$ képletének megfelelően képződött a többletérték.) A gazdaságirányítási rendszer jellemzője volt, hogy az állóeszközöket a vállalatok térítési kötelezettség nélkül kapták, a forgóalapot az állami költségvetés terhére egészítették ki, vagy az utóbbi években alacsony kamatozású hitellel pótolták. Tehát a lekötött eszközök megszerzése vagy használata nem jelentett költségtényezőt az önköltségben és ennek alapján az árakban sem jutott kifejezésre.

A világpiacon áruk a tőkés társadalom átlagprofitráta törvényének érvényesülése szerint a termelési árak, az érték módosult formájának (állandó tőke + + változó tőke + átlagprofitráta) megfelelően alakulnak. Az árrendezésnél termelési ár típusú árrendszer került bevezetésre, mert a világpiacon és a belföldi árak közötti kapcsolat megteremtéséhez ezzel lehet a legmegfelelőbb alapot biztosítani. A termelési ár típusú árrendszer alkalmazásának gyakorlati módszere, hogy — az állóeszközök pótlására szolgáló és az önköltségben eddig is elszámolt amortizáción felül — a lekötött eszközök után önköltséglekötési járulékot, a bérköltségek után pedig SZTK járulékot és illetményadót kell fizetni. Az önköltséglekötési járulék 5%-os mértékénél a minimális gazdaságos megtérülés mellett az érvényes árrendszer megváltoztatásának szélső határait is figyelembe kellett venni.

Az erdőgazdasági fatermékek árrendszerét az általános elvek és a termelési sajátosságok követelményeinek megfelelően kellett kialakítani. Az ipar ellátásában döntő jelentőségű fenyő alapanyagú választékok egységárát — a majdnem kizárólagos szocialista viszonylatú import miatt — úgy kellett meghatározni, hogy a rubel-árat átszámítottuk a devizasorzóval. (A devizasorzót az export termékek népgazdasági szintű belföldi önköltsége és devizahozama alap-

ján elvégzett számításokkal alakították ki.) A fenyőfa alapanyagú választékok így kiszámított egységáraihoz viszonyítva a használati értékarány szerint kellett a belföldi termelésű lombos faanyagok árait kialakítani. Az arányok meghatározásánál az eddigi egységárak viszonyszámaiból indultunk ki és csak ott változtattunk a kialakult árarányokon, ahol a felhasználás növelését (pl. a fenyő helyettesítését), vagy korlátozását kívántuk ösztönözni.

A használati értékarány megállapításához természetesen nem rendelkezünk olyan pontos mérőeszközökkel, hogy a fenyő és lombos faanyagok, vagy az egyes lombos fafajok egymásközi arányának meghatározását ne befolyásolná az elérni kívánt cél érdekében kialakított szemlélet. Az árrendezés elveit az 1965. év végén és 1966. év elején dolgoztuk ki. Abban az időben még általában a fahelyettesítésre való ösztönzés (betontermékek, acéltám stb. alkalmazása) biztonságát kívánták érvényesíteni az árrendezés elveiben. Sőt a tűzifa ipari felhasználásának ösztönzésére még az Országos Árhivatal kiadásában 1966. augusztusában megjelent 6. számú segédletben a tűzifa leadóállomási egységára 540 Ft/t összegben szerepelt, amelyet később 450 Ft/t-ra csökkentettünk. Vitathatatlanul helyes az alacsonyabb értékű választékok ipari felhasználásának ösztönzése, de az ipari kapacitások megvalósítása hosszabb időt vesz igénybe és a gazdasági irányítás új rendszerének szabályozásait (adó- és nyereségfelosztási rendszer stb.) általában nem tekintik három évnél hosszabb élettartamúnak.

Az árrendezési elvek számszerűsítésénél alapvetően két tényezőt kellett számításba venni.

— Az eddigi faárak kapcsolata a világpiaci árakkal 30,— Ft/\$ alapon állt, a 40,— Ft/Rb devizaszorzó érvényesítése 33⁰/₀-os áremelkedést eredményez.

— A termelői árakból ki kellett küszöbölni a forgalmiadót, ami a fűrészárban jelentékeny mértékű volt.

Az arányos árakat az erdőgazdaságoktól és a fűrész- és lemezipari vállalatoktól kibocsátott termékeknél kellett biztosítani, az elmaradt forgalmiadó visszahatott a rönkárakra. E tényezők alapján — részletes számítások nélkül is — várható áremelkedés szemszögéből kellett kialakítani az erdőgazdasági fatermékek árszerkezetét.

A mezőgazdaság — az alacsony árak miatt — nem fizet illetményadót és az eszközlekötési járulék fizetése alól is mentesítették. Várható azonban, hogy a mezőgazdasági termékek árainak rendezésével ezeket a társadalmi ráfordítások fedezetéül szolgáló terheket is figyelembe veszik. A mezőgazdasági árrendezéshez nem kapcsolódik a faárak rendezése, ezért már most helyesnek tartottuk az eszközlekötési járulék bevezetését az erdőgazdaságoknál is, miután az előbbieket szerinti áremelkedés erre fedezetet nyújtott. A közlekedési vállalatokhoz hasonlóan azonban az erdőgazdaságok nem fizetnek eszközlekötési járulékot az utak, vasúti al- és felépítmények, hidak, alagutak stb. után.

Felvetődött továbbá az élőfaállománynak, mint lekötött eszköznek a kérdése is. A termelési ártípusú világpiaci árak mellett az erdőbirtokos a faállomány eladásában realizálja a befektetett tőke jövedelmét, a ráfordítást és a hasznot. Az erdőtermelésbe befektetett tőke a földbirtok vételára, a ráfordítás, a telepítés és fenntartás költsége.

Az árrendezés számításai szerint az erdőfenntartási járulék összege 440—450 millió Ft, az erdőhasználati járuléké pedig 260—270 millió Ft, kitermelt bruttó m³-enként 117,— Ft, illetve ennek 60⁰/₀-a, 70,— Ft. Ha a belföldi árakat a világpiaci árakkal összehangban állóknak elfogadjuk, akkor a 117,— Ft-ot az erdőállományban lekötött eszközök újraelőállítási költségei fedezetének, a 70,— Ft-ot

a lekötött eszközök jövedelmének kell tekinteni világgiazi értékszínten, a kettő együttes összege pedig egy m³ lábonálló fa értékének felel meg. Az állami erdőgazdaságok által kezelt erdők élőfaállománya 110—120 millió m³, ennek értéke — az előbbieket szerint 187,— Ft-tal számítva — 20—22 milliárd Ft. Ehhez viszonyítva, az erdőhasználati járulék összege 1,2—1,3%. Ez azt mutatja, hogy az erdőállományban lekötött eszköz az ipari eszközlektésnél lényegesen alacsonyabb, a népgazdasági számításokban alapul vett 5⁰/₀-nak mintegy egynegyed részének megfelelő jövedelmet realizál. Véleményünk szerint az erdőfenntartási és erdőhasználati járulék együttes összegét, a m³-enkénti 187,— Ft-ot az élőfaállomány jelenlegi árszínvonalon számított társadalmi értékének lehet tekinteni, amely alkalmas az erdőállomány értékének számítására.

Az országos adatok alapján számított globális árbevétel, önköltség és eredmény 1 m³-re vetítve átlagban, de még fafajonként is erdőgazdaságonként jelentős szóródást mutat. Az ismert okok az eltérő minőségű kitermelhető állomány, különböző termelési, szállítási, értékesítési stb. feltételek. Egységes gazdasági szabályozók alkalmazása esetén az átlagosnál jobb körülmények között gazdálkodó erdőgazdaságokban a gazdálkodás színvonalától független többletjövedelem keletkezne (amit más népgazdasági ágakban vállalati termelési adóval vonnak el), az átlag alatt elhelyezkedő erdőgazdaságok pedig adottságaik folytán veszteségesek lennének. A gazdálkodási feltételek különbözőségeinek következményeit az erdőfenntartási és az azzal párhuzamosan képzendő erdőhasználati járulék differenciálásával igyekeztünk szűk körre korlátozni.

A fakitermelés eredményeszóródásának másik jelentős tényezője, hogy az erdőgazdasági fatermékek m³-enkénti egységárait — használati értékük szerint — 2300 és 280 Ft közötti ársorban kellett elhelyeznünk. Egy m³ fa kitermelési és szállítási költsége vállalati általános költséggel együtt, de erdőfenntartási és erdőhasználati járulék nélkül (és a kergezési költségek nélkül) országos átlagban kb. 280 Ft. Az árak eddigi kisebb mértékű széthúzása, választékonként eltérő mértékű erdőfenntartási járulék és teremtás alapján álló irányítás mellett is nagyon sok esetben csak korrekciók alkalmazásával lehetett az erdőgazdaságokat a szükséglet szerinti választék termelésére utasítani. A terven alapuló eredményeszabályozás megszűnése, a legmagasabb egységárnak emelkedése 1600,— Ft-ról 2300,— Ft-ra, a kergezéssel termelendő alacsonyabb értékű választékok (bányafa, papírfa) viszonylag kisebb mértékű emelkedése és az erdőfenntartási és erdőhasználati járuléknak a kitermelt bruttó fatömeg alapján történő lerovása rendkívül érzékennyé tette az erdőgazdaságokat a választékarányok eltolódására. Miután a gazdasági irányítás új rendszerében korrekciók alkalmazására lehetőség nincs, a vállalati és népgazdasági érdek között esetleg kialakuló ellentét feloldását csak valamelyik közgazdasági szabályozó megváltoztatásával lehet elérni. Az erdőgazdaságokra is érvényesek — legfeljebb kisebb eltérésekkel — a népgazdaságban általánosan alkalmazott szabályozások és speciális közgazdasági szabályozó az erdőfenntartási és erdőhasználati járulék. A járulékok bruttó fatömeg alapján történő elvonása nagyon megnehezíti, hogy valamelyik választék termelésének ösztönzése érdekében be lehessen avatkozni. Pedig az esetek többségében a szükségletek változása nem egy fafaj termelésében, hanem a fafaj egyik választékában, vagy választékban fafaj megkülönböztetés nélkül tenéne szükségessé ösztönzés módosítást. Az erdőfenntartási és erdőhasználati járuléknak a kitermelt bruttó fatömeg alapján történő elvonását — megítélésünk szerint — közgazdasági értékelés szempontjából még több vonatkozásban negatív hatásúnak lehet tekinteni, ennek kifejtése azonban meghaladja a cikk keretét.

Az 1968. január 1-én bevezetett árrendszeren belül rögzített (fix) árformába csak a különböző fenyő gömbfáfeleségek, a bükk fűrészrönk, a fenyő és bükk fűrészáru tartozik. A maximális árformába is csak a legfontosabb választékokat soroltuk, ahol áremelkedéstől lehetett tartani, a többi termék árát a vevő és az eladó közös megegyezéssel alakíthatja ki. A cél az, hogy a piaci egyensúly kialakulása szerint ezeket a megkötéseket is fel lehessen oldani. Az árrendezéssel azt kívántuk elősegíteni, hogy a belföldön kitermelt faanyag a magasabb minőségi igényű szükségleteket minél nagyobb mértékben fedezze és ezzel hozzájáruljon az import értékének mérsékléséhez.

Кайзер Т.: СИСТЕМА ЦЕН ЛЕСНЫХ МАТЕРИАЛОВ ЛЕСНОГО ХОЗЯЙСТВА

В связи с новой системой цен на лесные материалы возникает вопрос, правильно ли считают древесной основой средством, связанным с уплатой налога по основным средствам. Можно и спорить о правильности изъятия прибыли от предприятий в виде взносов, установленных на основе размера заготовленной древесины. Целесообразнее было бы стимулировать производство в направлении расширения ассортимента древесных пород. Ещё вопрос, может ли стать только один рынок надлежащим стимулом в деле максимального удовлетворения потребления на более высоком уровне?

Kaiser T.: DAS PREISSYSTEM FÜR FORSTWIRTSCHAFTLICHE HOLZPRODUKTE.

In Bezug auf die neuen Holzpreise wurde die Frage gestellt, ob es richtig sei, die Waldbestände als Grundmittel zu betrachten und auf ihnen Mittelverschreibungsbeiträge aufzulegen. Es ist noch nicht klar, ob es richtig wäre, die Beiträge nach der eingeschlagenen Bruttoholzmasse zu entziehen. Es wäre richtiger, den materiellen Anreiz statt der Baumart auf das Holzsortiment zu richten. Es ist fraglich, ob der Markt in sich allein zur maximalen Deckung des Bedarfs an höheren Qualitäten genügend entsprechen wird?

Anyagi ösztönzés az új gazdaságirányítási rendszerben különös tekintettel az erdőgazdasági bérezésre*

ABONYI ISTVÁN

A gazdasági mechanizmus reformjával az anyagi ösztönzés szerepe megnő. A dolgozók figyelme a kigazdálkodott *nyereségre* irányul, ez úgy áll az érdekelt dolgozói kollektíva előtt, mint az előrelátható életszínvonal-emelkedés forrása. Ez a remény reális, valóban számos előnyt és kereseti lehetőséget biztosít azoknak, akik közvetlenül és kiemelkedő módon befolyásolják a vállalati nyereséget. A dolgozók többségének azonban egyelőre nem sokkal többet hozhat, mint ami évről évre ezelőtt is megvolt a nyereségrészesedésben, a bérjellegű juttatásokban, és az emelkedő normálbérekben is kifejezésre jutott.

A nyereségrészesedést főleg az eddiginél nagyobb mértékű lehetőségek emelik az anyagi ösztönzés első rangjára. A részesedési feltételek sokban hozzájárulhatnak az ösztönzés fokozásához. A nyereségrészesedés vállalati szabályai jól töltik be szerepüket, de a figyelem ébrentartásának évközben is állandóan aktualizáló és ösztönző hatásúnak kell lennie. Ez a hatás olyan legyen, hogy a dolgozó az összefüggések figyelemmel kísérése mellett, szükség szerint *fokozza is tevékenységét* annak érdekében, hogy növekedjék az eredményesség. Minden érdekelt dolgozó aktív közreműködését az illetékes vezetők *irányító és tájékoztató tevékenységével* lehet és kell megalapozni. A tájékoztatást szolgálja a részesedés évközi kiszámítása. Ezenkívül sokszor kell olyan *alkalmakat teremteni*, hogy minden dolgozónak lehetővé váljék a vállalat egésze érdekét szolgáló munkában és eredményességben javaslatot tenni, munkajavítást célzó kezdeményezést, ötletet, újítást, tanácsot felvetni. Minél nagyobb *munkavégzési szabadságot* kell biztosítani a dolgozóknak — kellő irányítás és ellenőrzés fenntartásával —,

* Megvitatás céljából közli a Szerkesztő Bizottság.